

ÇALIŞAN ANNELERİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI CHILD-REARING ATTITUDES OF WORKING MOTHERS

Doç. Dr. Gelengül HAKTANIR

Yard. Doç. Dr. Gülen BARAN

Doç. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Ev Ekonomisi Yüksekokulu

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

Özet

Bu araştırma farklı öğrenim düzeylerindeki çalışan annelerin çocuk yetiştirme şekillerini incelemek, annelerin öğrenim düzeyleri ve yaşları ile çocukların yaşları ve cinsiyetlerinin annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Ankara Üniversitesi'ne bağlı bütün fakültelerin akademik ve idari kadrolarında çalışan ve 3-17 yaşları arasında çocukları olan anneler arasından gönüllü olarak araştırmaya katılan 288 anne üzerinde yürütülmüştür. Annelerin kendilerine ve ailelerine ait bilgiler "Kişisel Bilgi Formu" ile derlenirken, annelerin çocuklarına karşı davranış şekilleri ise "Aile Yaşamı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)" kullanılarak saptanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; fakülteler arasında aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma ve ev kadınlığını reddetme boyutları açısından önemli farklılıklar olduğu bulunmuştur. Çocukların yaşları ile cinsiyetleri aile yaşamı ve anne tutumları üzerinde tek başlarına farklılık yaratmazken, yaş ve cinsiyet etkileşiminin ev kadınlığını reddetme ve baskı-disiplin boyutu üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür. Ayrıca yükselen öğrenim düzeyi ile birlikte annelerin daha az koruyucu, daha az baskılı ve otoriter davranmaya eğilimli oldukları ve karı-koca geçimsizliği durumunun da en aza indiği belirlenmiştir.

Abstract

The attitudes of working women at different educational levels to child rearing and the influences of the mothers' age and educational level and of the children's age and sex on these attitudes were examined.

288 mothers with children between 3 and 17 years old and working at all faculties of Ankara University as academics and officials were studied. Information was obtained by using the "Personel Information Form" and the "Parental Attitudes Research Instrument (PARI)".

The results showed that there are significant differences about "over motherhood", "democratic attitudes and equity" and "rejection of being a house wife" between the faculties. While the sex and age of children did not significantly effect family life and maternal attitudes alone, the age and sex interaction had a significant effect on the "rejection of being a housewife" and "over discipline" dimensions.

Having a higher level of education caused a tendency towards less protective, less disciplined and authoritarian maternal behavior and more compatibility between mates.

Giriş

İnsanların yetişme tarzlarında toplumsal etkilerin rolü büyüktür. Aileler, çevreleri ile yakın ilişkilerde bulunan kurumlar olarak toplumun gelenek ve göreneklerini, genel eğilimlerini, kültür ve ahlak anlayışlarını sonraki kuşaklara aktarmakla görevlidirler. Toplumların yaşam biçimleri, ekonomik ilişkileri, tarihi ve coğrafyası, gelenek ve görenekleri ile kültürel yapısı ise o toplumdaki ailelerin çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirleyen faktörlerdir (Mangır ve Haktanır, 1990; Lin ve Fu, 1990).

Aynı toplum içindeki ailelerin yaşam koşulları, yaşam felsefeleri, dolayısıyla da çocuklarına karşı tutumları ve onlara sağladıkları eğitim olanakları farklılık gösterebilmektedir. Araştırmalar ebeveynlerin öğrenim düzeyinin çocuk yetiştirme tutumlarını

etkileyebilen bir faktör olduğunu ve öğrenim düzeyleri yükseldikçe anne ve babaların daha demokratik, daha güven verici ve paylaşımcı tutumlar sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Bu araştırmada da farklı öğrenim düzeylerindeki çalışan annelerin çocuk yetiştirme şekilleri incelenmiş, annelerin öğrenim düzeyleri ve yaşları ile çocuklarının yaşları ve cinsiyetlerinin annelerin çocuk yetiştirme şekillerinde farklılık yaratıp yaratmadığı tartışılmıştır.

Materyal ve Metot

Ankara Üniversitesi'ne bağlı bütün fakültelerin akademik ve idari kadrolarında çalışan ve 3-17 yaşları arasında çocukları olan anneler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmaya Ankara Üniversitesi'ne bağlı olan İlahiyat, Siyasal Bilgiler, Veterinerlik,

Ziraat, Eczacılık, Fen, Hukuk, Eğitim Bilimleri, Tıp, Dil ve Tarih Coğrafya ve Diş Hekimliği fakülteleri olmak üzere toplam on bir fakülte alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini ise bu kişiler arasından gönüllü olarak araştırmamıza katılan 267 anneden oluşmuştur.

Araştırmada annelerin kendilerine ve ailelerine ait bilgiler “Kişisel Bilgi Formu” yolu ile derlenirken, annelerin çocuklarına karşı davranış şekilleri ise “Aile Yaşamı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (Parental Attitudes Research Instrument-PARI)” kullanılarak saptanmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken uyguladıkları tutumları ve aile yaşamlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan PARI’ye deneklerin verdikleri cevaplar beş ayrı boyut dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Bu boyutlar:

I. Aşırı Annelik Boyutu

II. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu

III. Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu

IV. Karı Koca Geçimsizliği Boyutu

V. Baskı ve Disiplin Boyutu şeklinde ele alınmaktadır (Kozacıoğlu, 1986).

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tek yönlü ve çift yönlü varyans analizi ile “Duncan Testi” kullanılmıştır (Düzgüneş, Kesici, Kavuncu ve Gürbüz, 1987).

Bulgular ve Tartışma

Çizelge 1’de de görüldüğü gibi çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olarak; aşırı annelik ($P<0.01$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma ($P<0.05$) ve ev kadınlığını reddetme ($P<0.05$) boyutları açısından araştırmaya alınan annelerin çalıştıkları fakülteler arasında farklılık olduğu saptanırken, karı-koca geçimsizliği ve baskı-disiplin boyutları açısından fakülteler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($P>0.05$). İstatistiksel olarak anlamlı bir

farklılığa neden olduğu bulunan ilk üç boyuta ait ortalamalar incelendiğinde; Hukuk Fakültesi’nde çalışan annelerin aşırı annelik boyutundan en yüksek puanı aldıkları (43.70 ± 2.89), bunu Tıp ve Diş Hekimliği Fakültesi’nde çalışan annelerin puanlarının izlediği (42.00 ± 0.97 ve 41.70 ± 1.16), Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde çalışan annelerin ise bu boyuttan en düşük puanı aldıkları görülmektedir (34.33 ± 3.09). Demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutunda ise Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde çalışan anneler en yüksek puanı (30.67 ± 0.32), Hukuk Fakültesi’nde çalışanlar ise en düşük puanı almışlardır (26.70 ± 1.02). Ev kadınlığını reddetme boyutuna ait ortalamalar incelendiğinde ise Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki annelerin en yüksek (31.17 ± 4.71), İlahiyat Fakültesi’nde çalışanların ise en düşük (23.00 ± 2.11) puanı aldıkları görülmektedir.

Duncan Testi sonuçları da aşırı annelik boyutu açısından Siyasal Bilgiler ve Eczacılık fakülteleri ile Hukuk Fakültesi’nde, demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu açısından Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Hukuk Fakültesi’nde, Ziraat ve Eczacılık fakülteleri ile Hukuk Fakültesi’nde, Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde, ev kadınlığını reddetme boyutu açısından İlahiyat, Veteriner ve Ziraat fakülteleri ile Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde, Fen ve Eğitim Bilimleri fakülteleri ile Siyasal Bilgiler fakültelerinde çalışan annelerin aldıkları puanlar arasındaki farkın önemli olduğunu göstermiştir.

Çizelge 2’de çocukların yaş ve cinsiyetlerinin annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında farklılık yaratıp yaratmadığına ilişkin istatistiksel sonuçlar verilmiştir. Varyans analizi sonuçları yaş ve cinsiyet etkileşiminin ev kadınlığını reddetme ve baskı-disiplin boyutlarına ilişkin puanlarda farklılık yarattığını göstermektedir ($P<0.05$). Ortalamalar incelendiğinde; 7-11 yaş grubunda kız çocukları olan

Çizelge 1. A.Ü. Fakültelerinde Çalışan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ait Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

| FAKÜLTELER | Aşırı Annelik Boyutu | Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu | Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu | Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu | Baskı ve Disiplin Boyutu |
|---------------------------|----------------------|---|--------------------------------|-------------------------------|--------------------------|
| İlahiyat F. | 37.40±4.16 AB | 29.40±1.07 ABC | 23.00±2.11 D | 12.10±1.19 | 28.70±2.28 |
| Siy.Bil. F. | 34.33±3.09 B | 30.67±0.32 A | 31.17±4.71 A | 13.83±2.15 | 24.33±1.86 |
| Veteriner F. | 38.18±1.79 AB | 28.89±0.73 ABC | 24.39±0.94 CD | 11.75±0.56 | 27.89±1.30 |
| Ziraat F. | 37.45±0.96 AB | 29.65±0.30 AB | 23.30±0.66 D | 13.51±0.71 | 26.97±0.76 |
| Eczacılık F. | 34.40±2.61 B | 29.80±0.94 AB | 29.10±2.99 ABC | 14.30±0.84 | 28.90±1.64 |
| Fen F. | 40.94±1.80 AB | 28.94±0.68 ABC | 26.12±1.00 BCD | 15.35±1.23 | 28.18±0.96 |
| Hukuk F. | 43.70±2.89 A | 26.70±1.02 C | 29.30±1.66 AB | 13.70±0.91 | 31.20±2.54 |
| Eğt.Bil. F. | 37.47±1.80 AB | 28.00±0.57 ABC | 24.73±1.03 BCD | 11.60±0.95 | 24.07±1.07 |
| Tıp F. | 42.00±0.97 AB | 28.82±0.46 ABC | 27.26±0.71 ABCD | 14.07±0.45 | 23.34±0.82 |
| D.T.C.F. | 36.45±2.34 AB | 27.18±1.29 BC | 26.91±1.26 ABCD | 13.00±1.03 | 27.55±2.59 |
| Diş Hek. F. | 41.70±1.16 AB | 27.56±0.80 BC | 21.17±0.85 ABCD | 14.26±0.70 | 29.65±1.71 |
| Varyans Analizi Sonuçları | F: 2.55 P<0.01 | F: 1.86 P<0.05 | F: 2.24 P<0.05 | F: 1.39 P>0.05 | F: 1.59 P>0.05 |

Çizelge 2. A.Ü. Fakültelerinde Çalışan Annelerin Çocuklarının Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ait Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları

| BOYUTLAR | KIZ | | | ERKEK | | | Varyans Analizi Sonuçları | |
|---|---------------|---------------|--------------|--------------|--------------|--------------|---------------------------------|---|
| | 3-6 Yaş | 7-11 Yaş | 12-17 Yaş | 3-6 Yaş | 7-11 Yaş | 12-17 Yaş | | |
| Aşırı Annelik Boyutu | 38.01±0.17 | 40.30±0.20 | 40.77±0.36 | 39.27±0.27 | 38.82±0.15 | 39.88±0.27 | Yaş Cinsiyet YaşxCinsiyet | F:0.55 P>0.05 F:0.09 P>0.05 F:0.57 P>0.05 |
| Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu | 29.13±0.06 | 28.26±0.08 | 28.35±0.14 | 28.29±0.10 | 29.34±0.06 | 28.57±0.11 | Yaş Cinsiyet YaşxCinsiyet | F:0.15 P>0.05 F:0.10 P>0.05 F:1.78 P>0.05 |
| Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu | 25.66±0.11 AB | 27.50±0.13 A | 23.40±0.23 B | 24.81±0.17 B | 26.27±0.10 | 27.78±0.18 A | Yaş Cinsiyet YaşxCinsiyet | F:1.97 P>0.05 F:0.84 P>0.05 F:3.67 P<0.05 |
| Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu | 13.06±0.09 | 13.52±0.11 | 13.33±0.19 | 12.34±0.14 | 13.41±0.08 | 14.56±0.14 | Yaş Cinsiyet YaşxCinsiyet | F:1.13 P>0.05 F:0.04 P>0.05 F:0.59 P>0.05 |
| Baskı ve Disiplin Boyutu | 26.33±0.13 B | 29.03±0.15 AB | 30.39±0.27 A | 29.26±0.20 B | 26.90±0.12 A | 27.09±0.21 A | Yaş Cinsiyet YaşxCinsiyet | F:0.28 P>0.05 F:0.75 P>0.05 F:4.27 P<0.05 |

anneler ile (27.50±0.13) 12-17 yaş grubunda erkek çocukları olan annelerin (27.78±0.18) ev kadınlığını reddetme boyutundan, en yüksek, 12-17 yaş grubunda kız çocuğu olan anneler (23.40±0.23) ile 3-6 yaş grubunda erkek çocuğu olan annelerin (24.81±0.17) ise en düşük puanı aldıkları görülmektedir. Yapılan Duncan Testi sonuçları; ev kadınlığını reddetme boyutu açısından 7-11 yaş grubu ile 12-17 yaş grubunda kız çocuğu olan annelerin puanları arasındaki ve 3-6 yaş grubu ile 12-17 yaş grubunda erkek çocuğu olan annelerin puanları arasındaki farkın önemli olduğunu göstermiştir.

Baskı-disiplin boyutuna ait ortalamalar incelendiğinde ise;artan yaş ile birlikte kız çocuklarının anneleri tarafından daha fazla baskıya maruz bırakıldıkları (26.33±0.13, 29.03±0.15 ve 30.39±0.27), erkek çocuklarda ise en baskılı ve otoriter tutumların 3-6 yaş döneminde uygulandığı (29.26±0.20) görülmektedir. Duncan Testi sonuçları baskı-disiplin boyutu açısından 3-6 yaş ile 12-17 yaş grubundaki kız çocuklarla, 3-6 yaş ve 7-11 yaş grubundaki erkek çocukların annelerinin puanları arasındaki farkın önemli olduğunu göstermektedir.

Çocukların yaşları ve cinsiyetleri ayrı ayrı ele alındığında her ikisinin de annelerin tutumlarında anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır (P>0.05).

Hock ve Lindamood'un (1981) farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının sürekliliğini ölçmek amacıyla yaptıkları bir çalışmanın sonucunda, çocukların yaşı büyüdükçe annelerin tutumlarında bir değişme olmadığı ve sürekliliğini koruduğu bulunmuştur.

Güneysu (1982) ise çocukların cinsiyetinin anne-baba tutumları açısından farklılık yaratmadığını, ancak erkek çocukların ebeveynleri tarafından kız çocuklara göre daha çok baskılı disipline maruz bırakıldıklarını bulmuştur. Bunu günümüzde birçok sorumlulukları erkeğin taşıması gerektiği inancının yanı sıra, erkek çocuklardan beklentilerin fazlalığına bağlamak mümkündür.

Steinberg (1987) 10-15 yaşlarında çocukları olan 204 aile üzerinde yaptığı bir çalışmada, ilerleyen yaşla birlikte fiziksel olgunlaşmanın gençlerle ebeveynleri arasındaki duygusal mesafeyi artırdığını ve bu durumun özellikle kız çocuklarla anneleri arasında çatışmalara yol açabildiğini saptamıştır.

Başka bir çalışmada ise Smetana (1988) adolesan çağıdaki çocuklarla ebeveynlerinin otorite kavramını nasıl algıladıklarını incelemiştir. Araştırma sonucunda gençlerle ebeveynlerin otorite kavramları arasında görülen farkların gerçek yaşamdaki çatışmalar yüzünden olabildiğini vurgulamıştır.

Çizelge 3'te de görüldüğü gibi anne yaşının çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin boyutlara ait puanlarda farklılık yaratmadığı saptanmıştır (P>0.05). Bununla birlikte ortalamalar incelendiğinde; 50 ve daha büyük yaştaki annelerin aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme ve karı-koca geçimsizliği boyutlarından diğer yaş gruplarındaki annelere göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bu sonuç, büyük bir olasılıkla 50 yaş ve üzerindeki annelerin sayısal olarak çok az olmasından kaynaklanmaktadır. 29 ve daha küçük yaştaki annelerin ise baskı-disiplin boyutundan diğer yaş gruplarındaki annelere göre en yüksek puanı aldıkları saptanmıştır.

**Çizelge 3. A.Ü. Fakültelerinde Çalışan Annelerin Yaşlarına Göre
Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ait Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalamalar,
Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları**

| ANNE YAŞI | Aşırı Annelik Boyutu | Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu | Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu | Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu | Baskı ve Disiplin Boyutu |
|---------------------------|----------------------|---|--------------------------------|-------------------------------|--------------------------|
| 29 Yaş ve Altı | 39.72±1.30 | 28.28±0.65 | 28.38±0.97 | 13.86±0.62 | 28.66±1.09 |
| 30-39 Yaş | 39.41±0.63 | 28.90±0.24 | 25.98±0.40 | 13.58±0.34 | 28.19±0.50 |
| 40-49 Yaş | 38.41±1.19 | 28.96±0.50 | 26.09±1.00 | 12.93±0.55 | 27.26±0.89 |
| 50 Yaş ve Üzeri | 41.00±0.00 | 31.00±0.00 | 34.00±0.00 | 18.00±0.00 | 26.00±0.00 |
| Varyans Analizi Sonuçları | F: 0.22 P>0.05 | F: 0.45 P>0.05 | F: 2.09 P>0.05 | F: 0.69 P>0.05 | F: 0.39 P>0.05 |

Schluderman ve Schluderman (1977) da PARI'yi kullanarak yaptıkları bir çalışma sonucunda; aile içi çatışmaların bir göstergesi olan karı-koca geçimsizliği açısından, farklı yaşlardaki kadınlar arasında önemli bir farklılığın olmadığını, ancak bunun genellikle kadınların aile içi ilişkileri tam ve doğru olarak yansıtmaktan kaçınıp, iyi bir sosyal etki bırakmak istemelerinden kaynaklandığını saptamıştır. Erkeklerin ise aile içi ilişkilerini olduğu gibi yansıtmaktan çekinmedikleri görülmüştür. Güneysu (1982) da benzeri bir çalışmada hangi yaş grubunda olursa olsun annelerin çocuklarına karşı tutumlarında önemli bir farklılığın görülmediği sonucuna varmıştır.

Çizelge 4'te annelerin öğrenim düzeylerine göre çocuk yetiştirme tutumlarına ait boyutlardan aldıkları puan ortalamaları ve varyans analizi sonuçları verilmiştir. Yapılan varyans analizi anne öğrenim düzeyinin aşırı annelik, karı-koca geçimsizliği ve baskı-disiplin boyutlarından alınan puanlarda farklılığa neden olduğunu göstermektedir. Bunlara ait ortalamalar incelendiğinde; ilkökul mezunu olan annelerin diğer annelere nazaran hem daha fazla koruyucu (43.00±3.83) hem de daha baskıcı ve otoriter (32.60±4.25) tutumlar sergiledikleri görüldükçe, aynı

zamanda karı-koca geçimsizliği boyutundan da en yüksek puanı aldıkları (16.60± 1.40) görülmektedir. Yüksekökol mezunu annelerin ise diğerlerine göre en az düzeyde koruyucu, müdahaleci ve baskıcı oldukları, bunun yanında karı-koca geçimsizliğine yüksekökol mezunu annelerde daha az rastlandığı bulunmuştur.

Boshier ve Izard (1972) 60 anne üzerinde PARI kullanarak yaptıkları bir çalışma sonucunda genel olarak daha tutucu olan annelerin tutucu olmayan yapıdaki annelere oranla daha koruyucu, baskın-hükmedici, reddedici fakat aynı zamanda aşırı hoşgörülü olabildiklerini bulmuştur.

Uluğtekin (1976) de ebeveynlerin toplumsal-ekonomik düzeyinin çocuklarına karşı üzerinde farklılık yarattığını, ayrıca yaşanılan bölge, konut durumu ve eğitim düzeyi gibi genel yaşam koşullarının ana-babaların çocuk yetiştirmeye ilgili görüş ve davranışları ile kullandıkları disiplin teknikleri üzerinde etkili olduğunu saptamıştır.

Lecompte, G., Lecompte, A. ve Özer(1978) de annenin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı annelik boyutuna verilen değerde de bir azalma olduğunu bulmuşlardır.

**Çizelge 4. A.Ü. Fakültelerinde Çalışan Annelerin Öğrenim
Düzeylerine Göre Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ait Boyutlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalamalar,
Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları**

| ANNE ÖĞRENİM DÜZEYİ | Aşırı Annelik Boyutu | Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu | Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu | Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu | Baskı ve Disiplin Boyutu |
|---------------------------|----------------------|---|--------------------------------|-------------------------------|--------------------------|
| Okur-Yazar | 37.00±0.00 | 26.00±0.00 | 35.00±0.00 | 14.00±0.00 | 33.00±0.00 |
| İlkökol Mezun | 43.00±3.83 | 30.60±0.93 | 24.00±0.68 | 16.60±1.40 | 37.60±4.25 |
| Ortaöğretili Okul Mezun | 41.52±0.69 | 28.38±0.28 | 25.86±0.47 | 14.26±0.40 | 29.14±0.59 |
| Yüksekökol Mezun | 36.47±0.72 | 29.36±0.31 | 26.71±0.55 | 12.49±0.34 | 26.36±0.48 |
| Varyans Analizi Sonuçları | F: 8.88 P<0.01 | F: 2.60 P>0.05 | F: 1.54 P>0.05 | F: 4.55 P<0.01 | F: 8.07 P<0.01 |

Kozacıoğlu (1986) karı-koca geçimsizliğinin düşük sosyo-ekonomik seviyede benimsenmediğini ve bunun kadının öğrenim düzeyi ile geleneksel aile yapısından kaynaklandığını saptamıştır. Yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, öğrenim durumlarına bağlı olarak düşük sosyo-ekonomik düzeydeki annelere oranla aile içinde eşitlik, sorumluluk paylaşma ve tartışma gibi konularda daha fazla yer almak istedikleri bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Ankara Üniversitesi'ne bağlı fakültelerde çalışan 267 anne üzerinde yapılan bu çalışmada, fakülteler arasında aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma ve ev kadınlığını reddetme boyutları açısından önemli farklılıklar olduğu saptanmıştır. Çocukların yaşları ile cinsiyetleri aile yaşamı ve anne tutumları üzerinde tek başlarına farklılık yaratmazken, yaş ve cinsiyet interaksyonunun ev kadınlığını reddetme ve baskı-disiplin boyutu üzerinde önemli bir farklılık yarattığı bulunmuştur. Anne yaşının, çocuk yetiştirme ile ilgili boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanırken, yükselen öğrenim düzeyi ile birlikte annelerin daha az koruyucu, daha az baskılı ve otoriter davranmaya eğilimli oldukları ve karı-koca geçimsizliği durumunun da en aza indiği görülmüştür.

Bu konuda yapılan çalışmalar anne-babanın çocuk bakım ve yetiştirme şekillerinin, aile yapısının ve ev koşullarının yeterlilik düzeyinin çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak aşırı hoşgörülü bir yaklaşım, özgürce düşünüp karar verebilen, bağımsızca hareket edebilen ve özgüveni olan bireylerin yetişmesini sağlayacaktır. Aşırı baskı ve sert disiplin altında yetiştirilen insanlarda ise geçimsizlik, uyumsuzluk, otoriteden nefret, yersiz korku ve kaygılar ile iletişim bozukluğu gibi problemlere rastlanabilmektedir (Çaplı, 1970; Şemin, 1973; Mangır ve Haktanır, 1990; Yavuzer, 1993).

Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesinde anne ve baba arasındaki ilişkinin dengeli ve sevgi dolu olmasının yanı sıra, çocuğa yaklaşımlarının paralel olmasının da önemli bir yeri vardır. Sağlıklı bireylerin yetiştirilebilmesi için çocukların çevrelerindeki yetişkinlerin, öncelikle de anne ve babalarının sağlıklı bir kişilik yapısında olmaları gerekir. Bu nedenle bu tür çalışmalarda ebeveyn tutum ölçeklerinin yanı sıra kişilik özelliklerini ölçen testlerin de kullanılması yararlı olacaktır (Paulson, Schwemer, Afifi ve Bendel, 1977; Block, Block ve Morrison 1981; Vaughn, Block ve Block, 1988).

Kaynakça

- Block, J.H., Block, J. ve Morrison, A. (1981) "Parental Agreement-Disagreement on Childrearing Orientations and Gender-Related Personality Correlates in Children", *Child Development*, 52: 965-974.
- Boshier, R. ve Izard, A. (1972) "Do Conservative Parents Use Harsh Child-Rearing Practices", *Psychological Reports*, 31: 734.

- Çaplı, O. (1970) *Çocukların, Gençlerin Eğitimi*, Ankara: San Matbaası.
- Düzgüneş, O., Kesici, T., Kavuncu, O. ve Gürbüz, F. (1987) *Araştırma ve Deneme Metodları (İstatistik Metodları II)*, A.Ü. Ziraat Fak. Yay. No: 1021, Ders Kitabı: 295, Ankara: A.Ü. Basımevi.
- Güneysu, S. (1982) *Ana-Babaların Çocuklarına Karşı Tutumları ve Çocuklardaki Davranış Problemleri*, H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hock, E. ve Lindamood, J. (1981) "Continuity of Child-Rearing Attitudes in Mothers of Young Children", *The J. of Genetic Psychology*, 138: 305-306.
- Kozacıoğlu, G. (1986) *Çocukların Anksiyete Düzeyleri ile Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki*, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. No: 3394, İst.: Edebiyat Fak. Basımevi.
- Lecompte, G., Lecompte, A. ve Özer, S. (1978) "Üç Sosyo-Ekonomik Düzeyde Ankaralı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları. Bir Ölçek Uyarlaması", *Psikoloji Dergisi*, 1: 5-8.
- Lin, C.C. ve Fu, V.R. (1990) "A Comparison of Child-Rearing Practices Among Chinese, Immigrant Chinese and Caucasian-American Parents", *Child Development*, 61: 429-433.
- Mangır, M. ve Haktanır, G. (1990) *A.Ü. Ziraat Fakültesinde Çalışan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerinde Bir Araştırma*, A.Ü. Zir. Fak. Yay: 1177. Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 649. Ankara.
- Paulson, M.J., Schwemer, G.T., Afifi, A.A. ve Bendel, R.B. (1977) "Parent Attitude Research Instrument (PARI): Clinical vs. Statistical Inferences in Understanding Abusive Mothers", *J. of Clinical Psychology*, Vol 33, No 3: 848-854.
- Schludermann, S. ve Schludermann, E. (1977) "A Methodological Study of a Revised Maternal Attitude Research Instrument", *The J. of Psychology*, 95: 77-86.
- Smetana, J.G. (1988) "Adolescents' and Parents' Conceptions of Parental Authority", *Child Development*, 59: 321-335.
- Steinberg, L. (1987) "Impact of Puberty on Family Relations: Effects of Pubertal Status Pubertal Timing", *Developmental Psychology*, Vol 23, No 3: 451-460.
- Şemin, R. (1973) *Karakter Formasyonu*, İkinci Baskı, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Uluğtekin, S. (1976) *Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Ana-Baba-Çocuk İlişkileri*, A.Ü. Eğit. Fak. Doktora Tezi, Ankara.
- Vaughn, B.E., Block, J.H. ve Block, J. (1988) "Parental Agreement on Child Rearing During Early Childhood and the Psychological Characteristics of Adolescents", *Child Development*, 59: 1020-1033.
- Yavuzer, H. (1993) *Ana-Baba Okulu*, 2. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.